

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten

Möjlighet för universitet och högskolor att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till lärarutbildning

Innehåll

Sammanfattning.....	2
1. Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100).....	3
2. En möjlighet att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till lärarutbildning – ett sätt att höja antagningskraven... 5	
3. Det är viktigt att personer som har förutsättningar att slutföra lärarutbildningen och bli väl förberedda för läraryrket antas	5
4. Nuvarande reglering	6
4.1 Det finns olika högskoleutbildningar till läraryrket	6
4.2 Krav ställs för tillträde till högskoleutbildning	7
4.3 Begreppet universitet och högskolor.....	8
5. En möjlighet för universitet och högskolor att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till lärarutbildning införs	8
6. Ikraftträdande och tillämpning	13
7. Konsekvenser	14
7.1 Berörda av regleringen.....	14
7.2 Konsekvenser för universitet och högskolor	14
7.3 Konsekvenser för studenterna	14
7.4 Konsekvenser för jämställdhet mellan kvinnor och män och integrationspolitiska konsekvenser.....	15
8. Fler författningsändringar kan behöva göras.....	15
9. Referenser	15

Sammanfattning

Denna promemoria har utarbetats inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

Skolan är avgörande för det svenska samhällsbygget och kunniga och kompetenta förskollärare och lärare har en central betydelse för elevens framgång och höjda kunskapsresultat i skolan. Det är avgörande att personer som antas till förskolläraryrket och lärarutbildningen har förutsättningar att genomföra den och bli väl förberedda för läraryrket. Därför föreslås i denna promemoria att universitet och högskolor som staten är huvudman för ska få meddela föreskrifter som innebär att det för särskild behörighet till förskolläraryrket, grundläraryrket och ämnesläraryrket ställs krav på att sökanden är lämplig för utbildningsprogrammet. Kraven ska avse den sökandes förmåga att tillgodogöra sig sådana utbildningsmoment som har en direkt anknytning till den kommande yrkesutövningen som förskolläraryrket och läraryrket. Kraven ska gälla utöver andra krav på särskild behörighet. Föreskrifterna kan tex. innebära krav på att den sökande ska genomgå ett lämplighetsprov. Sådana prov har tidigare funnits i Sverige och förekommer i flera andra länder.

Ändringar föreslås i bestämmelserna om tillträde till högskoleutbildning i 7 kap. högskoleförordningen. Förordningsändringen föreslås träda ikraft den 30 november 2020.

1. Förslag till förordning om ändring i högskoleförordningen (1993:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskoleförordningen (1993:100)¹

dels att 7 kap. 8 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 7 kap. 9 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

De krav på särskild behörighet som ställs ska vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kraven får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper,
2. godkänt resultat på ett konstnärligt prov för en utbildning som leder till en konstnärlig examen, *och*
3. andra villkor enligt vad som anges i 11 § första stycket 2.

Särskild behörighet har också den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

Föreslagen lydelse

7 kap.

8 §²

De krav på särskild behörighet som ställs ska vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Kraven får avse

1. kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper,
2. godkänt resultat på ett konstnärligt prov för en utbildning som leder till en konstnärlig examen,
3. *krav på lämplighet enligt vad som anges i 9 b §, och*
4. andra villkor enligt vad som anges i 11 § första stycket 2.

9 b §

När det gäller utbildningsprogram som börjar på grundnivå och som leder till en förskolläraryrkes-, grundläraryrkes- eller ämnesläraryrkesexamen, får en högskola meddela föreskrifter som innebär att det för särskild behörighet till utbildningsprogrammet ställs krav på att sökanden är lämplig för utbildningen. Kraven ska avse den sökandes förmåga att tillgodogöra sig sådana utbildningsmoment som har en direkt anknytning till den kommande yrkesutövningen som förskollärare eller lärare. Kraven ska gälla

¹ Förordningen omtryckt 1998:1003.

² Senaste lydelse 2018:1503.

utöver de andra krav på särskild behörighet som enligt 8 och 9 §§ ställs för tillträde till utbildningsprogrammet.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 30 november 2020.
  2. Förordningen tillämpas första gången vid antagning till utbildning som börjar efter den 1 augusti 2021.

2. En möjlighet att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till lärarutbildning – ett sätt att höja antagningskraven

Denna remisspromemoria har tagits fram med anledning av den sakpolitiska överenskommelsen som ingicks i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet de gröna. Av punkt 56 Reformera lärarutbildningen framgår att antagningskraven till lärarutbildningen ska höjas. Som en del i denna överenskommelse har regeringen uppdragit åt Universitets- och högskolerådet (UHR) att analysera konsekvenserna och lämna förslag om att höja kraven på särskild behörighet till ämneslärarutbildning till betyget C i de ämnen den sökande ska undervisa i. I denna promemoria lämnas ytterligare ett förslag som syftar till höjda antagningskrav. Förslaget innebär att det införs en möjlighet för universitet och högskolor att meddela föreskrifter som innebär att det för särskild behörighet ställs krav på att sökanden är lämplig för utbildningen. Lämpligheten kan prövas genom t.ex. prov. Övriga delar av punkt 56 omfattas inte av denna promemoria.

3. Det är viktigt att personer som har förutsättningar att slutföra lärarutbildningen och bli väl förberedda för läraryrket antas

Skolan är avgörande för samhällsbygget. Huvudprioriteringarna för regeringens skolpolitik är att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten i skolan. En avgörande faktor för att höja resultaten i skolan är undervisningens kvalitet. Det är därför viktigt att alla elever får möta kunniga och kompetenta förskollärare och lärare. Lärarutbildningar av högsta kvalitet, som ger lärare med förutsättningar och kompetens för det framtida yrket, är därför grundläggande för att uppnå regeringens prioriteringar.

Enligt Statistiska centralbyrån visar 2019 års lärarprognos att det år 2033 kan komma att saknas cirka 45 000 behöriga lärare och förskollärare inom den svenska skolan. För att undvika en sådan framtida brist skulle antalet examinerade behöva öka från de 9 600 (som beräknas examineras årligen t.o.m. 2033) till 12 600 per år. Åtgärder behöver därför vidtas för att locka fler till lärarutbildningarna.

Samtidigt visar Universitetskanslersämbetets rapport Lärarstudenternas gymnasiebetyg, avhopp och studieprestation (2017-01-23/1) att många av de antagna studenterna vid lärarutbildningarna inte fullföljer sina studier. Analysen visar att de tidiga avhopp (de som inte är registrerade på utbildningen efter de första två terminerna) var 34 procent på ämneslärarutbildningen,

24 procent på grundlärarutbildningen och 17 procent på förskollärarutbildningen. Enligt en rapport från Universitets- och högskolerådet (UHR), Kan ett antagningsprov minska avhoppet på ämneslärarutbildningen? Ett förberedande uppdrag inför utvecklingen av ett särskilt antagningsprov till ämneslärarutbildningen (2018), finns många olika anledningar till avhopp från ämneslärarutbildningen. Rapporten pekar på att några av de orsaker till avhopp som är vanligt förekommande är kopplade till studenten, så som otillräckliga språkkunskaper, för låg motivation, fel bild av vad läraryrket innebär eller en upplevelse av utbildningen som för svår eller för lätt.

Att för få söker sig till lärarutbildningarna eller påbörjar en utbildning utifrån fel förväntningar och utan de förutsättningar som krävs för att slutföra utbildningen drabbar samhället genom en fortsatt brist på lärare. Många avhopp och låg examinationsgrad på utbildningarna är också problematiskt eftersom det innebär att lärosäten satsar omfattande resurser under de första terminerna på studenter som sedermera inte kommer att ta examen. Samtidigt drabbas den enskilda studenten, för vilken valet av fel utbildning innebär ett slöseri med både tid och resurser och riskerar leda till ett senare inträde på arbetsmarknaden. Att utbildningsplatserna inte utnyttjas leder till fortsatt brist på förskollärare och lärare i skolan vilket drabbar den enskilda elevens framgång och därmed kunskapsresultaten i skolan.

Sammanfattningsvis behöver kraven vid antagning till utbildningen höjas genom att göra det möjligt att pröva den sökandes förmåga att tillgodogöra sig och slutföra utbildningen. Detta för att göra lärarutbildningen mer attraktiv för fler och för att öka genomströmningen. Det bidrar till att fler personer som är väl förberedda för läraryrket kan utexamineras.

4. Nuvarande reglering

4.1 Det finns olika högskoleutbildningar till läraryrket

Högskoleutbildning vid universitet och högskolor med statlig huvudman bedrivs enligt bestämmelser i bl.a. högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100). Utbildningen ges på tre nivåer, grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå, som var och en bygger på varandra.

De examina som får avläggas inom högskoleutbildning anges i bilaga 2 till högskoleförordningen. Examina ges på en av de tre utbildningsnivåerna. Inom kategorin yrkesexamina, dvs. examina för vilka ställs krav på sådan

kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta inom ett visst yrke, kan ett antal lärarexamina avläggas, bl.a. förskollärarexamen, grundlärarexamen och ämneslärarexamen, vilka kan ges både på grundnivå och på avancerad nivå. En lärarexamen kan nås inte bara genom ordinarie utbildningsprogram till respektive examen utan också genom vissa andra utbildningsvägar enligt särskilda förordningsbestämmelser. Det gäller kortare utbildningsvägar som t.ex. kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) som riktar sig till personer som redan har genomgått ämnesstudier, vidareutbildning av obehöriga lärare (VAL) och Kompletterande utbildning för personer med avslutad utländsk lärar- eller förskolläraryt utbildning (ibland kallad ULV).

4.2 Krav ställs för tillträde till högskoleutbildning

Högskolorna är skyldiga att ta emot de sökande som uppfyller behörighetskraven så långt som det är möjligt för att inom givna resurser upprätthålla kraven på kvaliteten i utbildningen (1 kap. 4 § och 4 kap. 1 § högskolelagen).

Bestämmelser om tillträde till högskoleutbildning finns i 7 kap. högskoleförordningen. För att bli antagen till en utbildning krävs att sökanden har grundläggande behörighet och dessutom den särskilda behörighet som kan vara föreskriven (7 kap. 2 § högskoleförordningen). Krav på grundläggande respektive särskild behörighet formuleras i särskilda bestämmelser för tillträde till utbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till nybörjare, utbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till andra än nybörjare samt för tillträde till utbildning på avancerad nivå respektive forskarnivå.

För tillträde till utbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till nybörjare gäller bl.a. följande bestämmelser. Utöver kraven på grundläggande behörighet ska de krav som ställs på särskild behörighet vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen. Sådana krav får avse 1. kunskaper från en eller flera gymnasiekurser eller motsvarande kunskaper, 2. godkänt resultat på ett konstnärligt prov för en utbildning som leder till en konstnärlig examen, eller 3. vissa andra villkor som en högskola får ställa om det finns särskilda skäl. En sökande kan dessutom på grund av vissa andra omständigheter bedömas ha förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen och därmed ha särskild behörighet (7 kap. 8 § och 11 § första stycket 2 högskoleförordningen).

Det är varje högskola som avgör frågor om antagning (7 kap. 4 § högskoleförordningen). Universitets- och högskolerådet får dock meddela föreskrifter bl.a. om vilka krav på särskild behörighet, i fråga om kunskaper från en eller flera kurser i gymnasieskolan eller motsvarande kunskaper, som ska gälla för ett utbildningsprogram som vänder sig till nybörjare och som leder till en yrkesexamen eller en konstnärlig examen, s.k. områdesbehörigheter (7 kap. 8 § första stycket 1 och 9 § högskoleförordningen).

Ett antagningsbeslut som sådant kan inte överklagas. Däremot kan ett beslut om att en sökande inte uppfyller kraven på behörighet för att bli antagen till utbildning på grundnivå eller avancerad nivå liksom beslut att inte göra undantag från behörighetskrav i vissa fall överklagas till Överklagandenämnden för högskolan (12 kap. 2 § 3 högskoleförordningen).

4.3 Begreppet universitet och högskolor

I denna remisspromemoria används begreppet högskolor eller lärosäten som en sammanfattande beteckning för universitet och högskolor med statlig huvudman som omfattas av högskolelagen (1992:1434).

5. En möjlighet för universitet och högskolor att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till lärarutbildning införs

Förslag: Universitet och högskolor får meddela föreskrifter som innebär att det för särskild behörighet uppställs krav på att sökanden är lämplig för utbildningen. Det gäller utbildningsprogram som börjar på grundnivå och som leder till en förskolläraryrkes-, grundläraryrkes- eller ämnesläraryrkesexamen. Kraven ska avse den sökandes förmåga att tillgodogöra sig sådana utbildningsmoment som har en direkt anknytning till den kommande yrkesutövningen som lärare. Kraven ska gälla utöver de andra krav på särskild behörighet som enligt högskoleförordningen ställs för tillträde till utbildningsprogrammet.

Skälen för förslaget

Krav på lämplighet är viktigt för studenterna och för genomströmningen på lärarutbildningarna

För att möta framtidens behov av fler förskollärare och lärare med hög kompetens behöver åtgärder vidtas för att fler lärarstudenter ska examineras. Det handlar både om att öka antalet sökande och att minska avhoppet från

utbildningarna. I den rapport från Universitets- och högskolerådet om avhopp från utbildningar som nämns i avsnitt 3, pekas på att några av de orsaker till avhopp som är vanligt förekommande är kopplade till studentens förväntningar och bild av utbildningen och yrket. En viktig del i att minska avhopp är därför att säkerställa att de personer som söker till utbildningen ges en tydlig bild av vad som krävs för att klara utbildningen och yrket. Lika viktigt är det att de studenter som antas till lärarutbildningen har den förmåga och de förutsättningar som krävs för att tillgodogöra sig och slutföra utbildningen. Att en person har godkända gymnasiebetyg är i sig ingen garanti för detta. Det krävs andra metoder för att pröva den sökandes lämplighet.

Det bör införas möjlighet till krav på lämplighet som särskild behörighet

Efter förslag från regeringen i propositionen Fler vägar till kunskap - en högskola för livslångt lärande (prop. 2017/18:204) har riksdagen beslutat om ramar för bestämmelser om tillträde till högskoleutbildning. I propositionen anförde regeringen att det är angeläget att ställa upp krav på lämplighet eller liknande krav för utbildningar där studenterna under utbildningen ska verka i en utbildningssituation som har en direkt koppling till det kommande yrkesområdet, såsom t.ex. den verksamhetsförlagda delen inom lärarutbildningarna. Regeringen bedömde att sådana krav kan anses vara helt nödvändiga för att studenten ska kunna tillgodogöra sig utbildningen och ansåg att krav på lämplighet som betingas av en specifik utbildning bör vara ett särskilt behörighetskrav.

Av nämnda skäl föreslås att kraven på antagning till lärarutbildningen ska kunna höjas genom att universitet och högskolor ges rätt att meddela föreskrifter som innebär att det för särskild behörighet till vissa utbildningsprogram till lärare uppställs krav på att sökanden är lämplig för utbildningen. Kraven ska, i linje med vad regeringen anförde i ovan nämnd proposition, avse den sökandes förmåga att tillgodogöra sig sådana utbildningsmoment som har en direkt anknytning till den kommande yrkesutövningen som lärare. Förslaget torde öka utbildningens attraktivitet och bidra till att de studenter som antas till lärarutbildningen har den förmåga och de förutsättningar som krävs för att tillgodogöra sig och slutföra utbildningen.

Tillträde till ett utbildningsprogram till en lärarexamen förutsätter självfallet att en sökande också uppfyller övriga krav på särskild behörighet för den sökta utbildningen, såsom t.ex. kunskaper från gymnasieskolan eller motsva-

rande. Detta uttrycks i promemorians författningsförslag så att kraven på den sökandes förmåga att tillgodogöra sig vissa utbildningsmoment ska gälla utöver de andra krav på särskild behörighet som enligt 7 kap. 8 och 9 §§ högskoleförordningen ställs för tillträde till utbildningsprogrammet.

Ett beslut av en högskola att en sökande till en lärarutbildning inte uppfyller kravet på särskild behörighet i form av lämplighet för utbildningen eller ett beslut att inte göra undantag från behörighetskravet, kan liksom andra behörighetskrav överklagas och prövas av Överklagandenämnden för högskolan.

Universitet och högskolor får själva avgöra om krav på lämplighet ska föreskrivas

Det är rimligt att statliga universitet och högskolor får möjlighet att själva avgöra om krav på lämplighet för behörighet till lärarutbildningarna bör ställas. En sådan möjlighet har redan de enskilda utbildningsanordnarna. Det bör även ankomma på statliga universitet och högskolor att avgöra på vilket sätt lämpligheten ska prövas. Att varje lärosäte beslutar om föreskrifter om krav på lämplighet ger en ökad flexibilitet och en möjlighet att kontinuerligt utvärdera och förbättra metoden för att pröva lämpligheten, t.ex. genom ett prov. Alla universitet och högskolor som bedriver lärarutbildning har olika förutsättningar, t.ex. när det gäller vilka lärarutbildningar de erbjuder, varför det är viktigt att kunna anpassa ett eventuellt lämplighetsprov efter dessa förutsättningar.

Samtidigt är det också många problem som delas av lärosätena. De bedriver likartad utbildning och då är det också rimligt att likartade krav ställs. Till detta kan samarbeten mellan högskolorna och enskilda utbildningsanordnare bidra. Lärosätena samordnar sig redan i dag kring lärarutbildningarna genom till exempel Lärarutbildningskonventet. Att även göra det vad gäller krav på lämplighet ger möjligheter till erfarenhetsutbyte och därmed utveckling av så ändamålsenliga prov som möjligt. Ett samarbete skulle också kunna innebära en kostnadsbesparing för lärosätena.

Bara vissa lärarutbildningar bör omfattas

De lärarutbildningar som bör omfattas bör vara sådana som påbörjas på grundnivå. Det innebär att möjligheten att meddela föreskrifter om lämplighet som krav på särskild behörighet ska gälla för utbildningsprogram som börjar på grundnivå och som leder till en förskolläraryrke-, grundläraryrke- eller

ämneslärarexamen. Dessa utbildningsprogram vänder sig typiskt sett till nybörjare i högskolan och möjligheten att föreskriva om krav på lämplighet som särskild behörighet bör således införas i de bestämmelser om särskild behörighet som avser tillträde till utbildning som påbörjas på grundnivå och som vänder sig till nybörjare.

Personer som redan har genomgått en lärarutbildning och som dessutom har arbetat under flera år som lärare, t.ex. sökande till speciallärarutbildningen och specialpedagogutbildningen, bör redan kunna anses uppfylla kraven på lämplighet. Flera andra lärarutbildningar ställer också krav på tidigare ämnes- eller yrkeskunskaper. En person som söker till en sådan lärarutbildning är därför äldre och har redan studerat eller arbetat. Då har man fått tillfälle att utforska sitt intresse av ämnet och sin motivation att studera till lärare. Därför bör inte heller dessa utbildningar omfattas av det krav på lämplighet som föreslås för studenter som ska påbörja en reguljär lärarutbildning. Detta gäller för yrkeslärarutbildningen där det för särskild behörighet krävs kvalificerade och relevanta yrkeskunskaper. Även för kortare utbildningsvägar ställs krav på tidigare ämnes- eller yrkeskunskaper, t.ex. för de i avsnitt 4.1 nämnda; kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), vidareutbildning av obehöriga lärare (VAL) och Kompletterande utbildning för personer med avslutad utländsk lärar- eller förskollärarutbildning. Utbildningen till folkhögskollärarexamen är en kortare utbildning som omfattar 60 högskolepoäng. Folkhögskollärarutbildningen finns bara vid Linköpings universitet och bygger på att den sökande har tidigare ämneskunskaper.

Krav på lämplighet kan provas genom lämplighetsprov

Föreskrivna krav på lämplighet kan innebära att lämpligheten provas genom ett prov, ett s.k. lämplighetsprov. Frågan om lämplighetsprov för de som söker till lärarutbildning har länge varit aktuell. Sådana prov har förekommit i Sverige och förekommer än i dag i flera andra länder. Lämplighetsprov vid antagning till lärarutbildning används till exempel sedan en längre tid i Finland och i Danmark infördes det 2013. I Finland bedöms en sökandes förmåga att tillgodogöra sig utbildningen, förutsättningar att tillägna sig de kunskaper och färdigheter som behövs inom det pedagogiska området samt lämplighet för arbetsuppgifter inom det pedagogiska området. Dessutom bedöms sökandens engagemang för att avlägga en examen. I Danmark utvärderades systemet med lämplighetsprov av Styrelsen for Forskning og Uddannelse (2018). Expertgruppen som genomförde utvärderingen anser att reformen av lärarutbildningen 2013 har skärpt reglerna för tillträde för att

göra utbildningen mer attraktiv för flera duktiga unga. De ändrade reglerna har bidragit till att fler studenter antas med ett högre betygs-genomsnitt. Det finns tecken på att fler studenter är akademiskt starkare och mer motiverade än tidigare, men expertgruppen ser också att ansträngningarna att locka och behålla begåvade studenter måste fortsätta prioriteras - och till och med förstärkas.

Användandet av lämplighetsprov vid antagning till utbildningen är som nämnts inte något nytt och oprövat inom svensk lärarutbildning. Lämplighetsprov tillämpades under lång tid och i stor skala vid tillträde till folkskoleseminarierna. Erfarenheterna av prövningarna var mycket goda. Ett antagningsförfarande, där andra aspekter beaktas utöver vad som är möjligt genom betyg och högskoleprov, kan antas fylla ett antal positiva syften: statushöjning, utvaldhet, självreflektion, aspektbredd och att studenter som inte är lämpliga inte kommer in.

Universitets- och högskolerådet gavs 2014 i uppdrag av regeringen att samordna en försöksverksamhet med krav på lämplighet vid tillträde till lärar- och förskolläraryt-bildning. Rådet kom 2018 med rapporten Lämplighetsbedömning av sökande till lärarutbildningar, Utvärdering av försöksverksamheten med lämplighetsbedömning av sökande till lärarutbildning. UHR såg i utvärderingen brist på generella positiva effekter, förekomst av negativa effekter samt risk för att lämplighetsbedömning missgynnar vissa grupper och rekommenderade inte ett generellt införande av lämplighetsbedömning till lärarutbildning i de former som utvärderats. Det mått som i uppföljningen användes som markör för yrket var den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU). UHR:s analyser visade att det var en högre sannolikhet att få ett högre VFU-betyg för lämplighetsbedömda studenter på förskolläraryt-programmet och grundläraryt-programmet (inriktning fritidshem). UHR tolkade detta som att lämplighetsbedömning kan ha förmått fånga någon relationell förmåga som är viktig för dessa utbildningar.

Den försöksverksamhet som UHR samordnade bedrevs 2014–2016 och Linnéuniversitetet (LNU) och Stiftelsen Högskolan i Jönköping (HiJ) deltog och utvecklade varsin modell för lämplighetsbedömning. Utifrån erfarenheterna från försöksverksamheten beslutade HiJ att införa ett särskilt antagningsprov för sökande till ämnesläraryt-programmet. HiJ har haft möjlighet att göra detta då det är en enskild utbildningsanordnare och därför inte är bunden av samma regler vad gäller tillträde som de statliga universiteterna och

högskolorna. Hij ser enligt uppgifter på sin webbplats provet som en viktig del i sin ständiga strävan att vara en lärarutbildning av hög kvalitet, med höga ambitioner och med höga förväntningar på sina blivande studenter. Det prov som Hij använder sig av består av en intervju och en skriftlig reflektionsuppgift. Hij anger i artikeln Få tidiga avhopp från ämneslärarutbildningen, att de tidiga avhoppet från ämneslärarutbildningen vid lärosätet har minskat från 34 procent 2011 till 16 procent 2016. För de som antogs 2018 är avhoppet nere på 7 procent. Hij anser att en stor anledning till de få avhoppet kan bero på just antagningsproven. De har sett att motivationen avgör benägenheten att hålla fast vid sin utbildning. I Skolvärldens artikel Efter antagningsprov minskar avhoppet, anger en representant för Hij att om de tittar på de sökandes betyg och föräldrarnas utbildningsnivå så får högskolan inte in en annan grupp än alla andra.

Lärarutbildningskonventet samlar företrädare för landets lärarutbildningar, företrädare för studenterna, Friskolornas riksförbund, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund samt Sveriges Kommuner och Regioner för diskussioner och samarbete i syfte att tillvarata de gemensamma intressen som finns mellan olika lärarutbildningar. Lärarutbildningskonventet lämnade den 1 oktober 2019 över skrivelsen Så stärker vi svensk lärarutbildning – förslag från Lärarutbildningskonventet. Sveriges universitets- och högskoleförbund har också ställt sig bakom denna skrivelse och förslagen i den. I skrivelsen framförs att lämplighetsprov kan fungera motivationshöjande och därmed bidra till ökad retention, dvs. att fler studenter fullföljer lärarutbildningarna.

Stiftelsen Högskolan i Jönköping har fortsatt att utveckla provet efter erfarenheterna från lämplighetsbedömningen och bedömer nu användandet av provet som positivt vid antagning till lärarutbildningen och att det har bidragit till att minska avhoppet från utbildningen. Sammantaget bör det finnas möjlighet för även de statliga universitet och högskolor som så önskar, att bygga vidare på de lärdomar som kan dras av den genomförda försöksverksamheten, av tidigare svenska erfarenheter och av utländska lämplighetsprov för att utveckla lämpliga metoder.

6. Ikraftträdande och tillämpning

<p>Förslag: Ändringarna i högskoleförordningen ska träda i kraft den 30 november 2020 och ska tillämpas första gången vid antagning till utbildning som börjar efter den 1 augusti 2021.</p>

Skälen för förslaget

De föreslagna ändringarna i högskoleförordningen bör träda i kraft så snart som möjligt för att de lärosäten som önskar ska kunna påbörja sitt arbete med föreskrifter om krav på lämplighet. Det är viktigt att de sökande så tidigt som möjligt får information om vilka behörighetskrav som gäller för de utbildningar de vill söka till. Det föreslås därför att ändringarna ska träda i kraft den 30 november 2020 och tillämpas första gången vid antagning till utbildning som börjar efter den 1 augusti 2021.

7. Konsekvenser

7.1 Berörda av regleringen

Universitet och högskolor med statlig huvudman som bedriver förskollärarytbildning, grundlärarytbildning eller ämneslärarytbildning berörs av förslagen. Vidare berörs de framtida studenter som avser att söka till berörda utbildningar.

7.2 Konsekvenser för universitet och högskolor

För de universitet och högskolor som väljer att föreskriva om krav på lämplighet som särskild behörighet till lärarytbildning kommer förslagen att få en rad konsekvenser. Att utforma ett lämplighetsprov kommer att vara resurskrävande. Vidare tillkommer ökad administration vid antagningen till utbildningarna. Sådana prov kan dock också leda till en utbildning av högre kvalitet med högre genomströmning. På det sättet kan en del av kostnaden som det eventuella lämplighetsprovet innebär sparas in senare genom till exempel färre avhopp. Då förslagen i denna promemoria innebär en möjlighet, men inte ett krav, för universitet och högskolor att införa krav på lämplighet för särskild behörighet till vissa lärarytbildningar är det också en fråga för respektive lärosäte att bedöma konsekvenserna vid ett sådant införande. Ökade kostnader ska finansieras genom omprioritering inom ramen för respektive högskolas anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå.

7.3 Konsekvenser för studenterna

Studenter som söker till en lärarytbildning för vilken det tillämpas krav på lämplighet, kommer att vara tvungna att uppfylla det särskilda behörighetskravet för att bli behöriga till utbildningen. För den sökande kan det ses som negativt att behöva genomföra ytterligare moment i form av ett prov för att uppvisa behörighet, men det kan även upplevas som positivt för de sökande

som klarar provet att bli bekräftade i sitt val av utbildning. För sökande som inte klarar provet och därmed inte uppfyller kraven på särskild behörighet kan det innebära en negativ upplevelse, samtidigt som ett prov kan minska risken för att sökande gör felval och eventuella framtida avhopp från lärarutbildningen. Ytterligare en konsekvens är att antagningssystemet kan uppfattas som mindre förutsägbart för sökande då olika behörighetskrav kan ställas vid olika lärosäten.

För studerande på utbildningar där lämplighetsprov genomförts vid antagningen kan förslagen innebära att studieupplevelsen blir mer positiv då en större andel av studentgruppen känner motivation för studierna och bedöms ha förutsättningar för att klara en utbildning för ett framtida läraryrke.

7.4 Konsekvenser för jämställdhet mellan kvinnor och män och integrationspolitiska konsekvenser

Förslagen påverkar de kvinnor och män som söker till lärarutbildning där lärosätena väljer att införa krav på lämplighet. Eventuella lämplighetsprov bör inte gynna varken kvinnor eller män som grupp. Om krav på lämplighet bidrar till att fler söker till läraryrket därför att utbildningen blir mer attraktiv kan det medföra en jämnare könsfördelning bland lärarstudenterna och i förlängningen lärarkåren. Förslagen bedöms inte få integrationspolitiska konsekvenser. De universitet och högskolor som inför krav på lämplighet måste säkerställa att dessa inte missgynnar en viss grupp av sökande.

8. Fler författningsändringar kan behöva göras

De författningsändringar som föreslås i promemorian kan ge behov av följdändringar i författningar som hänvisar till bestämmelserna i förslaget. Det gäller t.ex. i 4 kap. 4 § förordningen (2007:1164) för Förvarshögskolan.

9. Referenser

Lärarutbildningskonventet (2019) *Så stärker vi svensk lärarutbildning – förslag från Lärarutbildningskonventet* 1 oktober 2019

Nätverket för antagningssamarbete inom det pedagogiska området
Lämplighetsprov <https://www.helsinki.fi/sv/natverk/natverket-for-antagningssamarbete-inom-det-pedagogiska-området/lamplighetsprov>
uppdaterad 12/5-20

Universitetskanslersämbetet (2017) *Lärarstudenternas gymnasiebetyg, avhopp och studieprestation* Datum/löpnummer 2017-01-23/1

Universitets- och högskolerådet (2018) *Kan ett antagningsprov minska avhoppet på ämneslärarutbildningen? Ett förberedande uppdrag inför utvecklingen av ett särskilt antagningsprov till ämneslärarutbildningen*

Universitets- och högskolerådet (2018) *Lämplighetsbedömning av sökande till lärarutbildningar, Utvärdering av försöksverksamheten med lämplighetsbedömning av sökande till lärarutbildning* Rapport 2018:8

Skolvärlden (2019) *Efter antagningsprov minskar avhoppet* publicerad 18 september 2019 citerad 19/5-20

Statistiska centralbyrån Fortsatt brist på lärare <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/utbildning-och-forskning/analyser-och-prognoser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/analyser-om-utbildning-och-arbetsmarknad/produktrelaterat/narliggande-information/fortsatt-brist-pa-larare/> citerad 19/5-20

Stiftelsen Högskolan i Jönköping *Antagningsprov* <https://ju.se/studera/valj-utbildning/program/program-pa-grundniva/amneslarare-gymnasiet/antagningsprov.html> citerad 19/5-20

Stiftelsen Högskolan i Jönköping *Få tidiga avhopp från ämneslärarutbildning i Jönköping* <https://ju.se/om-oss/press/nyheter/nyhetsarkiv/2019-09-12-fa-tidiga-avhopp-fran-amneslararutbildning-i-jonkoping.html> citerad 19/5-20

Styrelsen for Forskning og Uddannelse (2018) *Kvalitet og relevans i læreruddannelsen, Ekspertgruppens evaluering og vurdering af læreruddannelsen af 2013* ISBN: 978-87-93706-34-7